

GOGOL

N.V.

Taras Bulba

Traducere din limba rusă și note
de Alexandru Cosmescu

POLIROM
2019

I

— Ia întoarce-te-n călcîie, fiule! Ptiu, că tare caraghios mai ești! Ce-i cu anteriele astea popești pe voi? Chiar așa umblați toți la Academie¹? Astfel îi întâmpină bătrînul Bulba² pe cei doi feciori ai săi, care-și făcuseră învățătura la Bursa³ din Kiev și se întorseseră acasă la tatăl lor.

Feciorii lui de-abia descălecaseră. Erau flăcăi zdraveni, care mai căutau încă pe sub sprîncene, ca niște seminariști abia sloboziți în lume ce erau. Pe obrajii teferi și sănătoși le răsărise cel dintîi puf, de care nu se atinsese încă briciul. Erau foarte stingheriți amîndoi de primirea ce le-o făcea tatăl lor și înțepeniseră locului, cu ochii în pămînt.

— Stați așa, stați! Să vă văd citu-mi-ți sînteți de frumuseci, urmă bătrînul, tot sucindu-i și răsucindu-i, și ce mai svitci pe voi! Halal svitci! De cînd lumea nu s-au mai văzut asemenea svitci. Dar ia să-ncerce careva s-o rupă la fugă! Mi-e că s-ar încurca în poale și-ar cădea cu nasu-n pămînt.

* Haină de purtat pe deasupra, la rușii din sud (n.a.).

— Nu rîde, taică, nu rîde! spuse, în sfîrșit, cel mai mare dintre ei.

— Ia te uită la el ce fudul e! Adică de ce n-aș rîde?

— Fiindcă, dacă-ți rîzi de mine, zău că te iau la chelfăneală, cît îmi ești de tată!

— Ah, fir-ai să-mi fi, puîșor de lele! Cum așa, pe tat-tu, mă? zise Taras Bulba, trăgîndu-se uimit cîtiva pași îndărăt.

— Chiar și pe taică-meu! Cînd mă batjoco-rește cineva, nu i-o iert nimănui și nu mă mai uit că mi-i tată.

— Și cum vrei să te bați cu mine? Nu cumva în pumni?

— În ce-o fi.

— Hai dară în pumni să ne luăm! zise Taras Bulba, suflecîndu-și mînele. Să te vād ce fel de om ești cînd e vorba de pumni.

Și amîndoi, tatăl și feciorul, în loc să-și dea binete după lunga despărțire, se apucară să-și care unul altuia pumni în coaste, în șale și în piept, ba trăgîndu-se îndărăt și măsurîndu-se din ochi, ba dînd iar năvală înainte.

— Ia uitați-vă, oameni buni! S-a smintit bătrînul! A căpiat de-a binelea! se căină, palidă la obraz, buna lor măicuță, care stătea în prag, înaltă și uscățică, fără a fi apucat să-și strîngă la piept preaiubiții feciori. Îi vin acasă copiii și, măcar că de un an și mai bine nu i-a mai văzut, poftim ce-i dă prin cap dumnealui: să se ia în pumni cu dînșii!

— Oho, se bate bine! spuse Bulba, oprindu-se. Zău că se bate bine! urmă el, gîfînd. Mai bine să nu-ți pui mîntea cu el. Halal cazac are să fie! Ei, bun sosit, feciorașule! Fă-te-ncoa' să

ne pupăm! Și tatăl cu feciorul se îmbrățișară, sărutându-se. Bine-așa, feciorașule! Așa să mi-i tătăcești pe toți, cum m-ai snopit pe mine-acum! Nimeni să nu-ți treacă pe dinainte. Dar veșmîntul de pe tine să știi că tot caraghios e! Sfoara asta ce rost o mai fi avînd? Iar tu, mîi gogomane, ce stai cu mîinile în jos? întrebă el, întorcîndu-se către mezin. Ce stai, pui de cățea, și nu dai cu pumnii în mine?

— Asta mai lipsea! dădu iar glas mama, care între timp izbutise să-și strîngă mezinul la piept. Ce-ți trăsnește prin cap? Cum să ridice mîna fiul asupra tatălui său! Și-apoi de asta îi arde lui acum? A făcut copilașul atîta amar de cale, s-o fi sleit de puteri (copilașul avea douăzeci de ani și mai bine și era înalt cam cît o prăjină). Acu' s-ar cuveni să se odihnească și să-mbuce ceva, iar dumnealui îl silește să sară la bătaie!

— Eheî, vād că ești feciorașul mamei! se întărită Bulba. N-asculta de maică-ta, copile! E muiere, ce știe ea! Giugiuleli vă trebuie vouă? Stepa goală și un cal sub voi, asta-i giugiuleala voastră, auzitu-m-ați? Iară sabia asta o vedeți? Asta vă e maica! Iar toate celelalte, cu care vă îmbuibă capul, nu-s decît pleavă! Academia, cărticelele, bucoavnele și filozofia sînt farafas-tîcuri⁴, de n-aș strica nici un scuipat pe ele!... Aici Bulba își întări spusele cu un cuvînt care nu se poate tipări. Mai bine ia să vă trimit eu chiar de săptămîna viitoare la Zaporojie⁵. Acolo învățătura are să vă fie chiar învățatură! Acolo-i școala voastră. Numai acolo o să mai prindeți și voi la minte.

— Adică să nu stea acasă decît o săptămînă? se văită cu lacrimi în ochi bătrîna lor mamă.

N-or s-apuce, bietți de ei, nici să petreacă în voie, nici casa părintească n-or s-o vadă ca lumea, nici eu n-o să am cînd să-mi satur ochii de dînșii!

— Ajungă-ți, babă, cu bocitul! Nu la voia muierilor e rostul cazacului. Tu ți i-ai cuibări sub fustă pe amîndoi și i-ai ține așa, cum stau ouăle sub cloșcă. Hai, du-te și pune pe masă tot ce-avem. Și vezi să nu ne pui cumva dinainte gogoși, turtă dulce, prăjituri cu mac și alte dulciuri de-ale tale; un berbec fript pe de-a-ntregul, o capră friptă și mied din cel de patruzeci de ani vechime! Și rachiu cît mai mult, dar nu din cel cu dresuri de-ale tale, cu stafide ori cu alte născoceli, ci rachiu curat și-înpumat, să sfirîie și să joace-n pahare ca turbat.

Acestea fiind spuse, Bulba își duse feciorii în odaia cea mare, de unde o zbughiră într-o clipită două slujnicuțe frumoase, cu salbe de galbeni la gît, care tocmai sfîrșiseră de derețiat. Se speriaseră, cum se vede, de sosirea cuconășilor celor iuți de fire ori nu voiseră decît să rămîină credincioase obiceiului muieresc, adică să scoată un țipăt și să fugă cînd dau cu ochii de un bărbat, iar apoi, de-atîta rușine, să-și acopere mult timp ochii cu mîncea. Odaia se afla împodobită după gustul acelor vremi, din care ne-a mai rămas cîte-o urmă vie numai în cîntecele și baladele populare care, nici ele, nu se mai cîntă astăzi în Ucraina, cum le cîntau odată bătrînii orbi și bărboși, însoțindu-și zicerea cu zdrăngănit lin de bandură, la mijloc de lume adunată roată, după gustul acelei cumplite vremi, cînd începură în Ucraina încăierările și bătăliile din pricina

unirii bisericilor. Odaia era curată lună, dată cu lut din cel pestriț la culoare. Pe pereți atârnavu săbii, nagaice, lațuri pentru păsări, năvoade și puști, un corn pentru pulbere, lucrat cu mare iscusință, o zăbală de aur și piedici pentru cai, bătute în argint. Ferestrele erau mici, cu gemulețe rotunde de sticlă afumată, cum se mai văd astăzi doar pe la bisericile vechi, și prin care n-aveai chip a privi decît săltîndu-le sticla. În jurul ferestrelor și ușilor chenare roșii. În fiecare colț se aflau rînduite pe polițe ulcioare, șipuri și ploști de sticlă verde și albastră, cupe lucrate în argint, precum și năstrape aurite și de cea mai felurită lucrătură: venețiană, turcească, cercheză, intrate în casa lui Bulba pe căi așijderea felurite, la a treia și a patra mîină chiar, lucru, de altminteri, cît se poate de obișnuit în acele vremuri de isprăvi vitejești. Lavitele din lemn de ulm ce dădeau ocol odăii, masa întinsă la loc de cinste sub icoane, cuptorul lat cu ale sale prichiciuri, firide și cotloane, căptușit cu teracotă smălțuită – toate acestea le erau prea bine cunoscute celor doi voinici ai noștri, care veneau în fiecare an acasă pe jos, pentru că nu-și aveau caii lor încă și pentru că îndeobște școlarilor nu le era îngăduit să călărească. N-aveau decît moțul lung, de care îi putea trage orice cazac purtător de arme. Doar acum, la sfîrșitul învățaturii, Bulba le-a trimis doi armăsari tineri din herghelia lui.

Cu prilejul întoarcerii feciorilor, Bulba porunci să fie poftiți la el toți sotnicii și celelalte căpetenii din polcul său, firește, cei care se vor fi nimerit să fie acasă, iar cînd veniră doi dintre ei și esaulul Dmitro Tovcaci⁶, vechi fîrtat de-al

său, Bulba le înfățișă pe feciorii săi, zicînd: „Ia uitați-vă ce mai voinici! Curînd îi trimit pe amîndoi la Seci“⁷. Oaspeții rostiră urări pentru Bulba și pentru cei doi tineri, spunîndu-le că bine fac și că nu se află mai bună învățatură pentru un tînăr decît Seci din Zaporojie.

— Acum, panilor-firtaților, ia așezați-vă care și pe unde și-a ochit un loc mai potrivit în jurul mesei. Ei, feciori, mai întîi de toate să bem niște rachiu! își înălță glasul Bulba. Doamne, binecuvîntează! Să fiți sănătoși feciorilor; și tu, Ostap, și tu, Andrii! Și mai dea Domnul să fiți amîndoi întotdeauna cu noroc în bătălie! Pe busurmani să mi-i bateți, și pe turci să mi-i bateți, și tătărimea să mi-o bateți; iară cînd și leși vor încerca să ne calce-n picioare credința, și pe leși să-i bateți! Ei hai, întindă-și fiecare paharul! Ce ziceți, așa-i că-i bun rachiu? Da' cum s-ar spune „rachiu“ pe latinește? Apăi de, copile, că proști au mai fost latini ceia: nici nu știau, pîrdalnicii, că se află pe lume asemenea băutură. Oare cum i-o fi zicînd și celui de scria în vers latinesc? Nu prea-s tare în ale cărturării, așa că n-am de unde ști. Nu cumva îl chema Horațiu?

„Ia te uită la taica! cugeta în sinea sa Ostap, cel mai mare dintre frați. Toate le știe, cîinele ăsta bătrîn, numai că o face pe prostul.“

— Cred că arhimandritul nu v-a lăsat nici măcar să miroși rachiu, urmă Taras. Ia spuneți drept, feciori, nu-i așa că v-au mai croit zdravăn pe-acolo, cu vergi tinere de mesteacăn și de vișin, pe cele spinări și pe cîte mădulare mai are în jos de spinare cazacul? Ori, poate, atîta de deștepți fiind voi, v-au mai făcut parte și